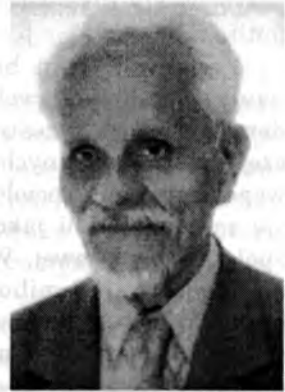

Profesor Zbigniew Tyszka. Życie i działalność naukowa (1933-2003)

Profesor zwyczajny dr hab. Zbigniew Tyszka opuścił na zawsze wspólnotę akademicką Uniwersytetu im. Adama Mickiewicza dnia 4 czerwca 2003 r. Odszedł człowiek niezwykle: uczony, jeden z najwybitniejszych polskich socjologów rodziny, który położył niezaprzeczalne zasługi w zakresie organizacji i rozwoju badań nad współczesną rodziną polską, a jednocześnie człowiek niezwykle wrażliwy, skromny, bardzo życzliwy innym, o wspaniałej pogodzie ducha.

Walka Profesora z chorobą w szpitalu trwała długo i wydawało się nam, że ją pokonał. Chyba nikt nie liczył się z możliwością Jego odejścia. Optymizm i pogodne usposobienie nigdy nie opuszczały Profesora. Dwa dni przed śmiercią nie mówił o chorobie, ale dzielił się z nami swoimi planami na przyszłość. Zbliżające się przejście na emeryturę nie miało oznaczać zakończenia działalności naukowej. Planował przedłużenie zatrudnienia na pół etatu, chciał się poświęcić między innymi prowadzeniu seminariów magisterskich. Żartował, że roli emeryta będzie się uczył bardzo powoli.

Profesor Zbigniew Tyszka urodził się w 1933 r. w Kaliszu. W 1951 r. podjął studia psychologiczne na Uniwersytecie im. A. Mickiewicza w Poznaniu, które ukończył z wyróżnieniem w 1956 r. W 1959 r. otrzymał etat asystenta w reaktywowanej Katedrze Socjologii, wiążąc się na zawsze z Uniwersytetem. Pracując intensywnie, szybko pokonywał kolejne etapy uniwersyteckiej kariery. Stopnie naukowe doktora i doktora habilitowanego uzyskał odpowiednio w latach 1962 i 1969, a tytuły naukowe profesora nadzwyczajnego w 1976 r. i profesora zwyczajnego w 1986 r.

Życie Profesora Tyszki wypełniała przede wszystkim praca, którą traktował poważnie i z szacunkiem. Specjalizował się w problematyce socjologii rodziny, tworząc od podstaw tę subdyscyplinę socjologii polskiej i rozwijając ją w projektach badawczych. Profesor Tyszka doprowadził do instytucjonalizacji socjologii rodziny. Stworzył od podstaw Zakład Socjologii Rodziny w Instytucie Socjologii UAM i był jego kierownikiem ponad 30 lat. Jest autorem pierwszego w Polsce akademickiego podręcznika z tego zakresu, w którym przedstawił oryginalną koncepcję socjologii rodziny w oparciu o własny system metodologiczny. Zainteresowania Profesora znalazły swój wyraz w dziesiątkach publikacji – na dorobek naukowy składa się ponad 280 pozycji, również książkowych oraz prac zbiorowych pod Jego redakcją naukową.

Profesor Zbigniew Tyszka położył niezaprzeczalne zasługi jako organizator zespołowych badań naukowych. W latach 1976-1990 był koordynatorem

I stopnia ogólnokrajowego multidyscyplinarnego zespołu badawczego nad tematem „Stan i przeobrażenia współczesnych rodzin polskich”. W tym okresie grono osób współpracujących liczyło około 200 badaczy, którzy reprezentowali wiele dyscyplin naukowych: socjologię, psychologię, pedagogikę, ekonomię, politologię, etnologię, prawo. Dokonania zespołu badawczego przysporzyły Profesorowi wiele satysfakcji, a zarazem wiele uznania i sympatii.

Profesor Tyszka brał udział również w międzynarodowych badaniach naukowych dotyczących problematyki rodzinnej. W drugiej połowie lat siedemdziesiątych uczestniczył w badaniach poświęconych analizie porównawczej rodzin wybranych krajów europejskich. W latach dziewięćdziesiątych współpracował z socjologami amerykańskimi z Cornell University, zajmując się zagadnieniami jakości życia kobiet zameężnych w okresie transformacji społeczno-ustrojowej. Wielokrotnie był organizatorem ogólnopolskich i międzynarodowych familiologicznych konferencji naukowych, które przyczyniły się do integracji środowiska badaczy problematyki rodzinnej.

Podstawową domeną profesora Tyszki była metodologia badań życia rodzinnego. Rezultatem dociekań na tym polu jest opracowany przez Profesora system metodologiczny wieloaspektowej integralnej analizy życia rodzinnego. Główne nurty badawcze Profesora to: socjalizacja (z tą problematyką wiązała się praca doktorska *Rola kuratora sądowego w resocjalizacji nieletnich przestępców*); wpływ industrializacji i urbanizacji na przeobrażenia rodziny (praca habilitacyjna *Przeobrażenia rodziny robotniczej w warunkach uprzemysłowienia i urbanizacji*); rodzina a struktura społeczna – wpływ przynależności klasowo-warstwowej, społeczno-zawodowej i środowiskowej na cechy i dynamikę rodziny; analiza zróżnicowania współczesnych rodzin polskich; rodzina ze środowiska wielkomięjskiego a bezrobocie, rodzina w epoce postindustrialnej – jej mikrostrukturalne, mezostrukturalne, makrostrukturalne oraz społeczno-globalne uwarunkowania.

Wiele swoich sił poświęcił Profesor Tyszka pracy dydaktycznej oraz kształceniu kadr naukowych – wychował całe pokolenia studentów (ponad 400 magistrantów ukończyło pod Jego kierunkiem prace magisterskie), wypromował 14 doktorów (piętnasta doktorantka nie zdążyła ukończyć rozprawy przed śmiercią Profesora), a niektórzy z jego uczniów zakończyli przewody habilitacyjne. Był recenzentem w ponad 30 przewodach doktorskich i w kilkunastu przewodach habilitacyjnych, a także recenzował kilka wniosków o nadanie tytułu naukowego.

Profesor Zbigniew Tyszka zajmował się również pracą redakcyjną i edytorską. Jest założycielem (1989) „Roczników Socjologii Rodziny”, jedyne tego rodzaju wydawnictwa w piśmiennictwie polskim, którego był redaktorem naukowym aż do śmierci. Był członkiem Komitetu Redakcyjnego „Ruchu Prawniczego, Ekonomicznego i Socjologicznego” oraz członkiem Rady Redakcyjnej kwartalnika „Małżeństwo i Rodzina” oraz „Roczników Pedagogiki Rodziny”.

Warte odnotowania są również zasługi organizacyjne Profesora dla Wydziału Nauk Społecznych i Instytutu Socjologii. Od momentu powstania Instytutu przez 11 lat sprawował obowiązki wicedyrektora Instytutu Socjolo-

gii UAM, a w pierwszej kadencji władz dziekańskich utworzonego w 1975 r. Wydziału Nauk Społecznych – pełnił funkcję prodziekana.

Za swoją pracę Profesor Tyszka był wiele razy odznaczany, między innymi Krzyżem Kawalerskim Orderu Odrodzenia Polski, Krzyżem Oficerskim Orderu Odrodzenia Polski, medalem Komisji Edukacji Narodowej. Profesor Tyszka jest laureatem 6 nagród naukowych Ministra Edukacji Narodowej oraz laureatem nagrody naukowej PAN im. L. Krzywickiego.

Zawdzięczamy Profesorowi Zbigniewowi Tyszce bardzo wiele. Jego śmierć stanowi wielką stratę dla polskiej socjologii rodziny. Jego dokonania i osiągnięcia naukowe niewątpliwie przyczyniły się wielce do rozwoju socjologii. Jako uczestnicy systematycznie prowadzonego przez Profesora seminarium naukowego poświęconego problematyce rodzinnej w Zakładzie Socjologii Rodziny (w którym partycypowały również osoby spoza Instytutu Socjologii UAM), mieliśmy okazję do obcowania z wymagającym przełożonym, ale jednocześnie życzliwym opiekunem, szczerze zainteresowanym naszym rozwojem naukowym. Profesor potrafił cierpliwie słuchać. Pozwalał nam na wykazanie się, ale potrafił jednocześnie dokonać właściwej selekcji problematyki, co przekładało się na nasze osiągnięcia naukowe. Profesor Tyszka miał czas dla każdego z nas i potrafił zatrzymać się nad każdym problemem. Z równą uwagą i zaangażowaniem pochylał się nad pracą magisterską, jak i projektem przyszłej habilitacji.

Obszarem zainteresowań Profesora Tyszki była nie tylko socjologia. Uznanie budziło Jego umiłowanie literatury, muzyki, malarstwa. Profesor co roku, na przełomie maja i czerwca, organizował spotkania towarzyskie (najpierw w Kiekrzu, od 1993 r. we własnym mieszkaniu), które były okazją do podsumowania osiągnięć członków Zakładu Socjologii Rodziny oraz Jego bliskich współpracowników. Przejawy ludzkiej niezyczliwości przeżywał bardzo głęboko, ale w atmosferze serdeczności, która panowała na naszych spotkaniach, potrafił się otworzyć. Nieodłącznym ich elementem było recytowanie przez Profesora własnych nastrojowych wierszy, zawsze przy zapalonych świecach. Opublikował ich niewiele, zaledwie 40, a to tylko niewielka część Jego bogatej twórczości poetyckiej. Kochał nie tylko poezję, kochał również muzykę. Lubił otaczać się ładnymi przedmiotami, miał w domu przepiękną kolekcję lamp naftowych.

W naszej pamięci pozostanie jako intelektualista, życzliwy nauczyciel, a jednocześnie człowiek niezwykle skromny, zawsze pogodny, z wrażliwą duszą poety.

Iwona Przybył